

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний

Кафедра психології і педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан гуманітарно-педагогічного факультету

Л.Л. Станіславова

2020 р.

СИЛАБУС

Навчальна дисципліна Арттерапія

Освітньо-професійна програма Психологія

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Таблиця 1 – Загальна інформація

Позиція	Зміст інформації
Викладач(і)	Подкоритова Лариса Олександрівна
Профайл викладача	http://psv.khnu.km.ua/podkorytova-larysa-oleksandrivna/
Е-майл викладача(ів)	larysa.podkorytova@gmail.com
Контактний телефон	+38(050) 5286419; +38 (068)2075719
Сторінка дисципліни в ІСУ	https://msn.khnu.km.ua/course/view.php?id=795
Навчальний рік	2020-2021
Консультації	Очні: згідно розкладу; он-лайн: за необхідністю та попередньою домовленістю

Таблиця 2 – Характеристика дисципліни

Статус дисципліни	Форма навчання	Загальний обсяг		Кількість годин						Форма семестрового контролю			
		Кредити ЄКТС	Години	Аудиторні заняття				Індивідуальна робота	Самостійна робота	Курсовий проєкт	Курсова робота	Залік	Іспит
				Разом	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття						
В	Д	4	120	51	34	–	17	–	69	–	–	+	–

Анотація навчальної дисципліни

Арттерапія є системою психологічної допомоги, яка заснована на мистецтві та творчості і побудована на розвитку психотерапевтичних стосунків. Широко використовується у психологічній, педагогічній, соціальній і медичній практиці для роботи з різними групами населення, а також для самопізнання і саморозвитку особистості. Вивчення арттерапії сприяє розкриттю творчого потенціалу, розвитку креативності, рефлексивності, комунікативності, а також загальному інтелектуальному, емоційному й особистісному розвитку людини, допомагає краще розуміти інших людей та вибудовувати міжособистісну взаємодію.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни – ознайомити студентів з основами арттерапії та познайомити їх з окремими арттерапевтичними виравами.

Завдання дисципліни. Надати студентам знання про арттерапію і її основні види, інформацію про графічні символи і основні значення кольорів, які необхідні для інтерпретації творчого продукту, а також навчити користуватися окремими арттерапевтичними методиками і техніками.

Очікувані результати навчання

Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: *вміло* використовувати понятійний апарат; *знати* значення основних графічних символів і символіки кольору; *визначати* можливості застосування технік арттерапії у роботі з різними клієнтами; *здійснювати* загальну інтерпретацію творчого продукту та проводити його обговорення з клієнтом; *застосовувати* арттерапевтичні засоби для надання психологічної допомоги; *використовувати* техніки арттерапії з метою самопомоги та самоаналізу.

Тематичний план дисципліни і календар його виконання.

Таблиця 3 – Тематичний план дисципліни

№ тижня	Тема лекції*	Тема практичного заняття*	Самостійна робота студента		
			зміст	год.	література
1	2	3	4	5	6
1	Поняття про арттерапію Лекція 1. Загальне поняття про арттерапію	Особливості проведення групової роботи в арттерапії.	1. Самостійно опрацювати питання: «Історія арттерапії»	2	[1, с. 38–40; 2, с. 14–55; с. 68-80; 3, с. 9–58]
2	Поняття про арттерапію Лекція 2. Організаційні засади арт-терапії		1. Підготувати лекцію-презентацію з практичним елементом на обрану тему: теоретична частина	5	[1, с. 38–40; 2, с. 14–55; с. 68-80; 3, с. 9–58]
3	Поняття про арттерапію Лекція 3. Індивідуальна та групова арт-терапія Поняття про арттерапію	Опрацювання символічних значень композиції у малюнку.	1. Пройти ТК** за темою «Поняття про арттерапію».	4	[1, с. 38–40; 2, с. 14–55; с. 68-80; 3, с. 9–58]
4	Символи в арттерапії Лекція 1. Загальна символіка малюнку і композиції		1. Підготувати лекцію-презентацію з практичним елементом на обрану тему: дібрати вправу	4	[1, с. 228–229, 2, с. 58–64; 18, с. 11–19; 19]
5	Символи в арттерапії Лекція 2. Символіка кольору	Опрацювання символічних значень кольорів у малюнку	1. Знайти 3-5 вправ з кольоротерапії.	4	[2, с. 58–64; 3, с. 72–75, с. 90–92 4, с. 101, 19]
6	Символи в арттерапії Лекція 3. Символіка людського тіла		2. Пройти ТК за темою «Символи в арттерапії».	4	[1, с. 142–144; 3, с. 72–75]
7	Образотворча терапія	Малюнкові техніки в арттерапії.	1. Знайти 3-5 вправ з образотворчої терапії	4	[1, с. 41, с. 139-141, с. 109-110; с. 201; 2, 82–88; 3, с. 60–99; 4, с. 81–104; 5, с. 22–44, с. 50–55, с. 60–63]
8	Фототерапія		1. Дібрати фото для ресурсної фотопрезентації.	4	[1, с. 272-273; 3, с. 184–191; 5, с. 56–59]
9	Бібліотерапія	Казкотворча арттерапія	1. Знайти 3-5 вправ з бібліотерапії і/або казкотерапії	4	[1, с. 58–61; 5, с. 6–13]
10	Казкотерапія		1. Пройти ТК за темами «Бібліотерапія», «Казкотерапія».	4	[1, с. 113–124; 3, с. 100–114]
11	Танцювальна терапія	Танцювальні техніки використання музики в арттерапії	1. Знайти 3-5 вправ з танцювально-рухової терапії.	4	[1, с. 242–248; 3, с. 115–147]
12	Музикотерапія		1. Знайти 3-5 вправ з музикотерапії.	4	[1, с. 196–197; 3, с. 115–147]
13	Кінотерапія	Робота з сипучими і пластичними	1. Дібрати 1-2 фільми на обрану тему	4	[1, с. 133-137]

14	Пластичні матеріали в арттерапії	матеріалами арттерапії	в	1. Знайти 3-5 вправ з використанням будь-яких пластичних матеріалів	4	[1, с. 79-80, 209-211, 257]
15	Арттерапія у роботі з психологічною травмою і ПТСР	Робота з окремими групами клієнтів в арттерапії	в	1. Апробувати на собі або польовому клієнтові будь-яку арттерапевтичну вправу, оформити результати інтерв'ю або самоінтерв'ю	6	[5, с. 26-44; 6]
16	Арт-терапія у роботі з дітьми і підлітками			1. Дібрати 3-5 вправ для роботи з дітьми і підлітками за допомогою арттерапії	4	[3, с. 228-244; 5, с. 56-67]
17	Арт-терапія у роботі з сім'єю			1. Зробити узагальнювальний самоаналіз за результатами арттерапевтичної роботи.	4	[3, с. 245-251; 5, с. 56-67]

Примітки:

* Лекції проводяться раз на тиждень – дві години, практичні заняття – раз на два тижні по дві години;
 ТК** – тестовий контроль

Політика дисципліни

Організація освітнього процесу в Університеті відповідає вимогам положень про організаційне і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу, освітній програмі та навчальному плану. Студент зобов'язаний відвідувати лекції і практичні заняття згідно з розкладом, не запізнюватися на заняття, практичні завдання виконувати відповідно до графіка. Студент має здати визначені точки контролю у встановлені викладачем терміни, але не пізніше, ніж до початку чергової атестації. До практичних занять студент має підготуватися відповідно до наданих завдань і проявляти активність. Набутті особою знання з дисципліни або її окремих розділів у неформальній освіті зараховуються відповідно до Положення про порядок перезарахування результатів навчання у ХНУ (<http://khnu.km.ua/root/files/01/06/03/006.pdf>). Виконуючи самостійну роботу з дисципліни студент має дотримуватися політики доброчесності. У разі наявності плагіату він отримує незадовільну оцінку і має виконати роботу за новою темою.

Критерії оцінювання результатів навчання

Кожний вид роботи з дисципліни оцінюється за **чотирибальною** шкалою. Семестрова підсумкова оцінка визначається як середньозважена з усіх видів навчальної роботи, виконаних і зданих **позитивно** з урахуванням коефіцієнта вагомості встановлюється в автоматизованому режимі після внесення викладачем усіх оцінок до електронного журналу. Вагові коефіцієнти змінюються залежно від структури дисципліни і важливості окремих видів її робіт. Встановлюється обов'язковий мінімум оцінок, які має отримати студент впродовж семестру, щоб виконати програму дисципліни. Оцінювання студентів денної форми навчання складається з таких елементів: тестовий контроль, творчі роботи (лекція-презентація з практичним елементом та опис практичного застосування арттерапевтичної методики), узагальнювальний самоаналіз.

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання за ваговими коефіцієнтами:

Аудиторна робота		Самостійна робота				Семестровий контроль (залік)	
Творче завдання (ТЗ)		Тестовий контроль (ТК)*		Узагальнювальний самоаналіз			
1	2	1	2	3	4	за рейтингом	
ВК**	0,4	0,3				0,3	0

Примітки:

* – вказана мінімальна кількість оцінок, які може отримати студент;

**ВК – ваговий

Вимоги до визначених для оцінювання видів робіт:

Під час оцінювання творчих робіт викладач звертає увагу на зміст та оформлення роботи. Так, за **лекцією з практичним елементом** має бути підготовлена презентація за такою структурою: назва теми, розробник/ця; план лекції; зміст лекції відповідно до її плану; опис практичного елемента (назва вправи, її мета, завдання, тривалість, адресна група, форма роботи; необхідне обладнання та матеріали; зміст. Опис практичного застосування арттерапевтичної методики має відповідати таким вимогам: загальні дані про клієнта (стать, вік, сімейний стан), результати інтерв'ю згідно плану, власні висновки, фото творчого продукту.

Узагальнювальний самоаналіз виконується за спеціально розробленим планом і ґрунтується на аналізі студентом усіх своїх творчих продуктів, зроблених ним за час вивчення дисципліни. результатах усіх проведених протягом семестру психодіагностичних дослідженнях. Мета узагальнювального самоаналізу – навчитися визначати характерні риси індивідуальної творчості та вибудовувати на їх основі висновки про психічні особливості особи.

Деталізовані вимоги до виконання творчих завдань і узагальнювального самоаналізу критерії їх оцінювання наведені у Модульному середовищі для навчання і методичних вказівках до цього виду робіт.

Тестування відбувається у Модульному середовищі для навчання ХНУ. Студент може пройти тест письмово за умови здачі заборгованості або відсутності технічних можливостей для комп'ютеризованого проходження тесту. На тестування відводиться 15 хвилин. Правильні відповіді студент записує у талоні відповідей. Для кожної теми, що виноситься на тестовий контроль, розроблений окремий тестовий блок, що містить 10 завдань. Вірна відповідь за кожне завдання в один бал. Оцінювання здійснюється за чотирибальною шкалою. Відповідність набраних балів за тестове завдання оцінці, що виставляється студенту, наведена у таблиці.

Сума балів за тестові завдання	0–4	5–6	7–8	9–10
Оцінка за 4-бальною шкалою	2	3	4	5

При отриманні негативної оцінки тест слід перездати до терміну наступного контролю.

Творчі роботи

Протягом вивчення дисципліни «Арттерапія» студент має виконати низку творчих робіт, частина яких включена в аудиторну роботу (лекція-презентація з практичним елементом та апробація певної арттерапевтичної методики), а частина – у самостійну (узагальнювальний самоаналіз). Вимоги, шаблони та зразки виконання всіх творчих завдань представлені у Модульному середовищі для навчання та методичних вказівках до дисципліни.

Критерії оцінювання творчих робіт та оформлення творчої роботи

Оцінка за інституційною шкалою	Узагальнений критерій оцінювання творчих робіт
Відмінно	<i>Оформлення</i> – охайне та естетичне. Представлені <i>всі пункти</i> плану до роботи та дотримано всіх вимоги до неї. Проявлена власна творчість і самостійна думка.
Добре	<i>Оформлення</i> – охайне. Випущені окремі пункти і/або порушені 1-3 вимоги до роботи. Елементи творчості і самостійності представлені мало.
Задовільно	<i>Оформлення</i> – неохайне. Завдання виконано не в повному обсязі, але достатньому для демонстрації проведеної роботи. Проявлено репродуктивне, несамоцінне мислення.
Незадовільно	<i>Оформлення</i> – неохайне. Завдання виконане в недостатньому обсязі.

Співвідношення вітчизняної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Оцінка ЄКТС	Інституційна інтервальна шкала балів	Інституційна оцінка, критерії оцінювання		
A	4,75–5,00	5	Зараховано	<i>Відмінно</i> – глибоке і повне опанування навчального матеріалу і виявлення відповідних умінь та навичок
B	4,25–4,74	4		<i>Добре</i> – повне знання навчального матеріалу з кількома незначними помилками
C	3,75–4,24	4		<i>Добре</i> – в загальному правильна відповідь з двома-трьома суттєвими помилками
D	3,25–3,74	3		<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, але достатнє для практичної діяльності за професією
E	3,00–3,24	3		<i>Задовільно</i> – неповне опанування програмного матеріалу, що задовольняє мінімальні критерії оцінювання
FX	2,00–2,99	2	Незараховано	<i>Незадовільно</i> – безсистемність одержаних знань і неможливість продовжити навчання без додаткових знань з дисципліни
F	0,00–1,99	2		<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота і повторне вивчення дисципліни

Питання для підсумкового контролю з дисципліни

1. Що таке арттерапія? Які ідеї лежать у її основі?
2. У чому особливості арттерапії порівняно з іншими напрямками психотерапії?
3. Які цілі, основні задачі та сфери застосування арттерапії?
4. Назвіть основні етапи арттерапевтичного процесу.
5. Коротко розкажіть історію становлення арттерапії.
6. Які основні форми арттерапії?
7. Назвіть основні види арттерапії.
8. Які механізми психотерапевтичного впливу арттерапії?
9. Опишіть класифікацію схему арттерапевтичних матеріалів.

10. Які арттерапевтичні матеріали вважаються структурованими?
11. Які арттерапевтичні матеріали вважаються неструктурованими?
12. Що таке арттерапевтичний кабінет і яке його оснащення?
13. Зробіть порівняльний аналіз арттерапії та проєктивних технік.
14. Зробіть порівняльний аналіз арттерапії та уроків малювання.
15. Які особливості групової арттерапії? Які є її варіанти?
16. Які особливості індивідуальної арттерапії?
17. Про що може свідчити вибір тих чи інших арттерапевтичних матеріалів клієнтом?
18. Розкажіть про основні підходи в арттерапії.
19. Розкажіть про інтерпретацію основних графічних символів в арттерапії.
20. Які особливості тлумачення малюнку людського тіла?
21. Яка символіка різних частин людського тіла на малюнку?
22. Які особливості тлумачення композиції малюнку?
23. Як можна тлумачити наявність у малюнку рамок, написів, білих плям?
24. Розкажіть про символіку теплих кольорів.
25. Розкажіть про символіку холодних кольорів.
26. Розкажіть про символіку нейтральних кольорів.
27. Що таке кольоротерапія? Які її завдання і рівні?
28. Що таке колаж? Опишіть основні ознаки, за якими здійснюється його інтерпретація.
29. Що таке образотворча арттерапія? Які її завдання і форми?
30. Назвіть основні техніки образотворчої арттерапії.
31. Що таке фототерапія? Які її задачі і функції? Назвіть основні техніки фототерапії.
32. Назвіть та опишіть типи фотографії, за Дж. Вайзер.
33. Що таке казкотерапія? Які її завдання і форми?
34. Які є види і типи казок?
35. Який алгоритм складання психокорекційної і психотерапевтичної казки?
36. Що таке бібліотерапія? Які її завдання?
37. Як можна застосовувати різні літературні жанри у бібліотерапії?
38. Які особливості творчої бібліотерапії?
39. Що таке музикотерапія? Які її завдання і форми?
40. Що таке танцювальна терапія? Які її завдання і сфери застосування?

Рекомендована література

Основна

1. Енциклопедичний словник з арттерапії / О.Л. Вознесенська, О.М. Скар, О.А. Бреусенко-Кузнецов, О.О. Деркач, Л.В. Мова та ін.; [за заг. наук. ред. О.Л. Вознесенської, О.М. Скар]. – К. : Золоті ворота, 2017. – 312 с.
2. Інжисвська Л. А. Арт-терапевтичний тренінг : конспект лекцій та робочий зошит для самостійної роботи з дисципліни / атор-уклад. Л. А. Інжисвська. – Друге видання, доповнене. – Київ : Педагогічна думка, 2018. – 184 с.
3. Киселева М.В. Арт-терапия в практической психологии и социальной работе / М.В. Киселева. – СПб. : Речь, 2007. – 336 с.
4. Подкоритова Л. О. Рефлексія, самопізнання, психологічна самопомога: тренінги та арттерапевтичні методики : навч.-метод. посіб. / Л. О. Подкоритова. – Видання друге, виправлене і доповнене – Хмельницький : Центр інноваційної психології та педагогіки Хмельницького національного університету, 2018. – 128 с.
5. Скарбничка арттерапевта: практикум / за заг. ред. М. Б. Перун, О. М. Цимбали. – Львів, 2019. – 84 с.
6. Вознесенська О. Л. Арт-терапія у подоланні психічної травми : практичний посібник / О. Л. Вознесенська, М. Ю. Сидоркіна. – Київ : Золоті ворота, 2015. – 198 с.

Додаткова

1. Арт-терапия в эпоху постмодерна / под ред. А.И.Копытина. – СПб. : Речь, Семантика-С, 2002. – 224 с.
2. Арт-терапия. Хрестоматія : сост. и общ. ред. А.И.Копытина. – СПб. : Питер, 2001. – 320 с.
3. Бурно М. Е. Терапия творческим самовыражением / М. Е. Бурно. – М. : Академический проект; Екатеринбург : Деловая книга, 1999. – 364 с.
4. Бреусенко-Кузнецов А.А. Опыт сказочничества. Динамика ценностно-смысловой сферы личности в условиях экзистенциального кризиса : Монография / А.А. Бреусенко-Кузнецов. – К. : КВИЦ, 2005. – 386 с.
5. Введение в музыкотерапию / под ред. Г.-Г. Декер-Фойгт. – СПб. : Питер, 2003. – 208 с.
6. Деркач О. О. Педагогіка творчості: Арт-терапія та казкотерапія на допомогу вчителю, вихователю, практичному психологу : навчально-методичний посібник. – Вінниця : ВДПУ, 2009. – 88 с.
7. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник / В. В. Жайворонок. – Київ : Довіра, 2006. – 703 с.
8. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Основы сказкотерапии. – СПб: Речь, 2006. – 176 с.
9. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Психодиагностика через рисунок в сказкотерапии / Т.Д. Зинкевич-Евстигнеева. – СПб. : Речь, 2004. – 144 с.
10. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Тренинг по сказкотерапии / Т.Д. Зинкевич-Евстигнеева.. – СПб. : Речь, 2004. – 254 с.
11. Копытин А.И. Основы арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб. : Лань, 1999. – 256 с.

12. Копытин А.И. Руководство по групповой арт-терапии / А. И. Копытин. – СПб. : Речь, 2003. – 320 с.
13. Копытин А. И. Техники телесно-ориентированной арт-терапии / А. И. Копытин, Б. Корт. – М. : Психотерапия, 2011. – 128 с.
14. Копытин А.И. Тренинг по фототерпии / А. И. Копытин. – СПб. : «Речь», 2003. – 96 с.
15. Лебедева Л.Д. Практика арт-терапии: подходы, диагностика, система занятий / Л.Д. Лебедева. – СПб. : Речь, 2003. – 256 с.
16. Лоуэн А. Терапия, которая работает с телом (Биоэнергетика) / А. Лоуэн. – СПб. : Речь, 2000. – 272 стр. – (Практическая психотерапия).
17. Молчанова О. М. Застосування ліній, каракулів та геометричних фігур у процесі спонтанної творчості терапевтичного малювання / О. М. Молчанова. – Кропивницький, 2020. – 78 с.
18. Подкоритова Л. Дослідження зображення форми та кольорів емоцій у малюнку за допомогою авторської методики "Пасьянс емоцій" // Простір арт-терапії : Збірник наукових праць / УМО, 2018, ВГО "Арт-терапевтична асоціація", 2018; [Редкол.: Лушин П.В., Чуприков А.П. та ін.]. – К.: Золоті ворота, 2018. – Вип. 1 (23). – 112 с. – С. 36-52.
19. Простір арттерапії: можливості та перспективи : збірники наукових статей / за наук. ред. А.П.Чуприкова, О.А.Бреусенка-Кузнецова, О.Л.Вознесенської. – К. : КИТ, 2005–2020 рр.
20. Энциклопедический словарь символов / авт.-сост. Н.А. Истомина. – М. : ООО «Издательство АСТ» ; ООО «Издательство Астрель», 2003. – 1056 с.
21. Энциклопедия символов / Е. Я. Шейнина. – Москва : ООО «Издательство АСТ» ; Харьков : «Торсинг», 2001. – 591 с.
22. Яценко Т.С. Теорія і практика групової психокорекції: Активне соціально-психологічне навчання : Навч. посіб. / Т.С. Яценко – К. : Вища шк., 2004. – 679 с.